

TOMAŽ BREJC

VEDETI za nove umetniške medije: **video-umetnost, holografijo in novi eksperimentalni film in fotografijo.** Vse do dvajsetih let našega stoletja so tradicionalni umetnostni mediji (slikarstvo, kiparstvo, grafične tehnike) zadoščale umetniku. Če pa pomislimo, kakšno je razširjenje tehnologije, ki izsiljuje novo, zelo zahtevno prostorsko-časovno izkušnjo (če samo pomislimo na kompjuterizacijo naših premikov po svetu, da o delovnem mestu v visoko razviti tehnologiji sploh ne govorim) potem ni čudno, da moderna civilizacija forsira vid: ne počasno preštevanje podatkov, temveč naglo odločanje na osnovi jasno umljivih vidnih informacij, od semafora do možganskega jedra atomske centrale. Ta strahotni porast tehnološke senzibilnosti nas po eni strani sili v popolno nevtralnost do vesoljnega potopa vizualnih informacij, s katerimi smo tako agresivno obdani, po drugi pa postajajo tudi tehnična sredstva moderne vizualne civilizacije nova orodja v umetnikovih rokah. V mislih imam velike laserske projekte, s katerimi se na nebo načrtujejo abstraktne barvne podobe, potem holografijo, ki omogoča s pomočjo laserskega žarka in posebnega projekcijskega polja trodimenzionalno odslikovanje predmeta na način, ki presega antični mit o popolnem posnetku, ko se iluzija in stvarnost za naš vid

(seveda samo zanj in ne za človekov um) spojita do nespoznavnosti, in na koncu še dosežke videoumetnosti. Tej omogočajo prenosna kamera, enostaven snemalnik in posebna mešalna aparatura povsem novo igro med posnetim in elektronsko vzbujenim, novim slikovnim poljem, s spajanjem različnih videoskopskih trakov podobe in zvoka pa ustvarja ta umetnost novo interpretacijo naših zaznav in predstav.

Dva primera smo imeli nedavno priložnost videti pri nas: Miha Vipotnik in Al Stone sta 8. decembra zvečer na TV pokazala njun »multivizijski projekt«. Gre za elektronsko spojitev več magnetoskopskih trakov v fragmentarno, vendar intenzivno izrazno sliko, v kateri vladajo elektronsko vzbunjene distorzije barv, prostora in oblik. Mimetičnost je podvržena tehnološko ustvarjeni iluziji, glasovi, ki jih spuščajo trije igralci, ustvarjajo zvočno osnovo, ki pa ni kulisa dogajanja, temveč je integrirana v druge, elektronsko izzvane učinke televizijske slike. Njun eksperimentalni program je spominjal na nekakšen nadrealizem elektronske dobe, kjer se »notranjost« zavesti in zunanja površina ljudi in predmetov stakne nekje v elektronskem vezju, pri čemer pa je preprosta idejna zamisel služila psihotičnemu, halucinogenemu elektronskemu ritualu. Tokrat smo videli le sliko na ekranu. Avtorja pa sta si projekt zamislila kot prostorsko zasnovno, s pravcato »steno« ekranov, z zvokom, ki iz vseh strani priteka v prostor in z bombardiranjem očesnega živca z vrsto spremljevalnih učinkov, doseženih še s pomočjo projekcije filma in diapozitivov.

Teden video-umetnosti, ki jo izvajata Nuša in Srečo Dragan, je bil drugačne, bolj kontemplativne vrste (ŠKUC, 4. – 12. december).

Draganova uporabljata kamero in snemalnik zato, da posnameta neko zamisel in jo nato z video-kaseto posredujejo gledalcu: kot posebna izkušnja naj bi se taka informacija vtisnila v gledalčevo zavest in se tam v resnici šele »materializirala«. Gledalcu dajeta napotke, naj ponovi, na primer, določeno gesto, zlog, obudi naj v svoji glavi določeno predstavo, izvede naj na ekranu predlagani projekt. Tako je s sodelovanjem umetnika, tehničnega sredstva in gledalca šele uresničen krogotok

misli in predstav in šele v njem je ta umetnost smiselno uresničena.

Moderna tehnološka izkušnja se tako polagoma pojavlja v slovenskih okvirih; čeprav je še v eksperimentalnem statusu, tako značilnem in nujnem za te oblike sodobnega umetniškega ustvarjanja, je treba vendarle ugotoviti, da se zadnje desetletje tudi po tej plati loči od vseh dosedanjih obdobij moderne slovenske umetnosti (že leta 1970 je pričel eksperimentirati s TV sliko Jože Spacal!). Novi mediji so tu, so del naše civilizacijske stvarnosti, noro bi si bilo zatiskati oči pred tem dejstvom in vztrajati samo v tradicionalnih umetnostnih panogah. Kajti ti mediji zahtevajo tako kot kakršnakoli tradicionalna umetnostna zvrst celovit predstavniki koncept in jedrnat, tehnično povsem obvladano izraznost. Miselna in predstavna praznina je v sodobnih medijih hitro razgaljena in obsojena na najhujše: gledalčev dolgčas. Toda prav zato, ker so učinki modernih sredstev do skrajnosti »angažirani« v lastni tehnologiji in senzibilnosti, jih je treba znati izkoristiti. Za to pa je potrebno ustvariti pogoje takšnemu umetniškemu raziskovanju – s centrom za eksperimentalne raziskave na področju novega filma in TV, fotografije in video-umetnosti in, vsaj v daljni bodočnosti, še za lasersko oblikovanje in holografijo. Težko je napovedovati v praznem, toda dejstvo je, da smo vstopili v sodobno tehnologijo vizualne civilizacije, v marsičem pa je odvisno od nas samih, če se je bomo kdajkoli polastili in bili v njej doma.